

УДК 378.016:811.112.2](045)

DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2024.4.319769>

Шовковий В'ячеслав Миколайович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
методики викладання української та іноземних мов і літератур
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORSID iD: 0000-0003-4876-2162
v.shovkovyi@knu.ua

Шовкова Тетяна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри германської філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORSID iD: 0000-0002-2440-1293
tschovk@ukr.net

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ГЕРМАНІСТІВ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ФЕНОМЕНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена методиці навчання студентів-германістів прецедентних феноменів у процесі навчання читання німецькою мовою. Визначено, що прецедентні феномени відображають своєрідність мови, культуру та менталітет народу, мають соціальну значущість, уможливають спілкування між представниками певної культури. Уточнено класифікацію прецедентних феноменів за чотирма параметрами (за вербалізацією, “за зовнішнім масштабом”, за структурно-семантичними особливостями, за джерелами походження), а також критерії їх добору (інформативність, номінативність, прагматичність, уживаність, унікальність). Визначено джерела добору прецедентних феноменів (наукові дослідження у галузі лінгвістики, афоризми, цитати відомих діячів, усне та писемне мовлення німців). Здійснено класифікацію текстів, які містять прецедентні феномени, розроблено комплекси вправ і завдань для навчання прецедентних феноменів у процесі читання – на дотекстовому, текстовому та післятекстовому етапах.

Ключові слова: методика навчання, навчання читання, навчання німецької мови, німецька мова, критерії добору текстів, прецедентні феномени, етапи роботи з текстом.

This article addresses the methodology of teaching Germanic studies students about precedent phenomena in the context of learning to read in German. It establishes that precedent phenomena reflect the distinct language, culture, and mentality of a people, hold social significance, and facilitate communication among members of a particular culture. The study refines the classification of precedent phenomena along four parameters: verbalization, “external scale,” structural-semantic features, and sources of origin, along with criteria for their selection, including informativeness, nominativeness, pragmatics, usability, and uniqueness. Key sources for selecting precedent phenomena are identified, including linguistic research, aphorisms, quotations from notable figures, and samples of German oral and written speech. Texts containing precedent phenomena were classified, and sets of exercises and tasks were developed for teaching these phenomena at the pre-reading, while-reading, and post-reading stages of the reading process.

Key words: teaching method, teaching reading, German language, German language acquisition, text selection criteria, precedent phenomena, stages of the reading process.

Shovkovyi, Vyacheslav

DSc in Education, Full Professor, Head of the Department
of Methodology of Teaching Ukrainian and Foreign Languages
and Literatures, Institute of Philology of the Kyiv National Taras
Shevchenko University, Kyiv, Ukraine.
ORSID iD: 0000-0003-4876-2162
v.shovkovyi@knu.ua

Shovkova Tetiana,

PhD, Assistant Professor,
Department of Germanic Philology and Translation,
Taras Shevchenko National University of Kyiv.
ORSID iD: 0000-0002-2440-1293
t.shovkova@knu.ua

**TEACHING GERMANIC STUDIES PRECEDENT
PHENOMENA IN THE PROCESS OF LEARNING
TO READ IN THE GERMAN LANGUAGE**

Постановка проблеми. Інтегроване навчання мови і культури стало аксіомою в сучасній лінгводидактичній освітній парадигмі, адже в мові відображаються матеріальні та духовні здобутки етносу, його цінності та світогляд, а також природне середовище, у якому живе народ. Людина формується й розвивається в певному культурному просторі, за допомогою мови пізнає культуру, стає її частиною. “Мова – складова частина культури, мову і культуру ми успадковуємо, за допомогою мови ми засвоюємо культуру, концептуальне осмислення культури може відбутися тільки за допомогою природної мови. У той же час історія, культура, побут, спосіб життя, традиції народу беззаперечно впливають на розвиток мови, зокрема на словниковий склад, концепти та дискурси” (Ки-

нджибала, 2021: 170). Саме через мову здійснюється процес “окультурення” особистості, завдяки якому людина стає повноцінним членом суспільства, вільно в ньому почувається, а також може безбар’єрно взаємодіяти з іншими представниками цього соціуму. Рівень обізнаності людини, її загальна ерудиція прямо залежні від рівня культурної компетентності.

В іншомовній освіті культурний складник відіграє надзвичайно важливу роль: саме через опанування культури країни, мова якої вивчається, здійснюється долучення особистості до іншомовного лінгвокультурного простору. Інтегроване вивчення іноземної мови та культури дозволяє суб’єкту навчання поступово зануритися у специфіку спілкування, долучитися до іншомовного комунікативного простору. Запорукою якісного і глибокого вивчення іноземної мови в культурному континуумі вважаємо опанування *прецедентними феноменами* культури народу, мова якого вивчається. Прецедентні феномени містять фрагменти знань про світ, які властиві певній культурній спільноті й відомі кожному її представникові (чи окремим великим соціальним групам). Справедливо зазначає К. Гостра: “активна вживаність прецедентних феноменів культури в мовленні носіїв мови робить їх важливим засобом навчання іншомовного спілкування та об’єктом вивчення для інофонів. Без урахування їх ролі в мовленні (створення підтексту, натяку, наявності інтертекстуальних зв’язків, оцінка висловлювання, оцінка ситуації, спосіб вираження інтенцій мовця тощо) не можна сформулювати вторинну мовну особистість, що є головною метою іншомовної освіти” (Гостра, 2021: 48). Опанування прецедентних феноменів та набуття умінь оперувати ними у процесі комунікації є важливою передумовою формування вторинної мовної особистості, долучення її до іншомовного культурного та комунікативного середовища. Прецедентні феномени є складником іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності й повинні бути предметом спеціального навчання. Однак, попри жвавий інтерес лінгвістів до прецедентних феноменів, у методиці навчання мов ця проблема не знайшла належного висвітлення. Тож потреба формування лінгвосоціокультурної компетентності у процесі навчання іноземної мови (зокрема німецької), а також на важливість прецедентних феноменів як складника означеної компетентності, відсутність науково-методичних праць, присвячених навчанню прецедентних феноменів німецької лінгвокультури цілому та їх добору зокрема, зумовлюють актуальність цієї публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми інтегрованого навчання мови і культури в останні роки активізувалося серед українських та зарубіжних учених. Предметом дослідження стали такі аспекти: зміст навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого

усномовленнєвого спілкування в аспекті міжкультурної комунікації (Черниш, 2023), формування у майбутніх філологів англосовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору (Сем’ян, 2019), формування лінгвосоціокультурної компетентності в говорінні у студентів-кореїстів (Кінджибала, 2021), формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій (Краснопольський, 2020), методи організації інтегрованого розвитку лінгвосоціокультурної компетентності та компетентності в говорінні (Лазарева, 2024), формування соціокультурної компетентності у майбутніх аграріїв (Піддубцева, 2024), формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи (Свиридчук, 2023), формування міжкультурної компетентності з німецької мови у китайських студентів (Wang, 2023), оцінювання міжкультурної компетентності з німецької мови як іноземної в початковій школі (Коšet, 2020), соціокультурний підхід у викладанні іноземних мов у закладах професійної освіти (Khramtsova, 2023). Ученими схарактеризовано зміст та компонентний склад лінгвосоціокультурної компетентності, обґрунтовано інтегроване формування лінгвосоціокультурної компетентності з мовними аспектами та видами мовленнєвої діяльності, визначено критерії добору навчального матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності, розроблено підсистеми / комплекси вправ і завдань, а також моделі організації процесу формування означеної компетентності.

Проблема прецедентних феноменів у лінгводидактиці не нова. Так, А.Буднік, вивчаючи проблему формування дискурсних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів, запропонувала методи, прийоми роботи, систему вправ та завдань щодо розвитку дискурсних умінь і опрацювання національно-прецедентних текстів у закладах вищої освіти; уклала корпус національно-прецедентних текстів і обґрунтовала критерії його упорядкування (Буднік, 2010). Окремих аспектів навчання прецедентних феноменів торкнулася Н. Сем’ян. Дослідниця, зокрема, визначила такі прецедентні феномени поетичного тексту як засобу навчання читання: прецедентні імена; прецедентні висловлювання; прецедентні тексти; прецедентні ситуації. Н. Сем’ян дійшла висновку, що “без знання прецедентних феноменів не можливе повне і глибоке (або навіть адекватне) розуміння змісту і смислу прочитаного. Тому вони є невід’ємним компонентом лінгвосоціокультурної компетентності в читанні” (Сем’ян, 2019). Ґрунтовне дослідження прецедентних феноменів у методиці навчання мови знаходимо у дисертації К. Гострої. Дослідниця, зокрема, виділила різновиди прецедентних феноменів культури; визна-

чила підходи (текстоцентричний та інтегрований) та критерії добору (основні – інформативність, номінативність, прагматичність, вживаність; факультативні – програмність, міжкультурна зв'язність) прецедентних феноменів; розробила технологію організації роботи з прецедентними феноменами культури, зокрема етапи роботи та методи, що формують компетентності учнів (Гостра, 2021). Дослідження К. Гострої виконано на матеріалі навчання російської мови учнів середньої школи. Використання прецедентних феноменів культури у розвитку лінгвокраїнознавчої компетенції майбутніх учителів англійської мови і літератури було предметом дослідження Т.Мельниченко та А.Гунченко. Науковцями класифіковано прецедентні феномени за рівнями та запропоновано низку прийомів для їх навчання (Мельниченко, 2023). Таким чином, учнями-методистами обґрунтовано важливість навчання прецедентних феноменів як компонента лінгвосоціокультурної компетентності, розроблено підходи та критерії добору прецедентних феноменів, методи, прийоми, комплекси вправ і завдання для їх навчання.

Мета статті – уточнити класифікацію прецедентних феноменів, критеріїв їх добору, розробити технологію навчання прецедентних феноменів у процесі навчання читання німецькою мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прецедентний феномен розуміємо як компоненти знань, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти (Селіванова, 2006: 492). Тобто прецедентними феноменами є когнітивні структури, сформовані в пізнавальній базі носіїв мови на основі їхнього соціокультурного та національного культурно-історичного досвіду (Гостра, 2021: 46). Прецедентні феномени відображають своєрідність мови, історичну пам'ять народу, його менталітет. Ці феномени мають масовий характер, мають соціальну значущість, викликають певні асоціації та емоції у представників культури.

Аналіз лінгвістичної літератури уможливив визначити основні групи прецедентних феноменів, на які варто опиратися у процесі формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності (Гостра 2021: 48-53; Гладка, 2018: 46-52; Корольова, 2012: 8-10):

1) типи прецедентних феноменів за вербалізацією: вербальні (тексти як продукти мовленнєво-розумової діяльності людини, висловлювання, жанри); невербальні (твори живопису, скульптури, архітектури, музичні твори, прецедентний знак, прецедентний жест, прецедентне зображення, прецедентна подія, прецедентна дата);

2) класифікація прецедентних феноменів “за зовнішнім масштабом”: соціумно-прецедентні (відомі кожному члену невеликого соціуму, наприклад, професійного, територіального, конфесійного), національно-прецедентні (відомі кожному члену національно-лінгво-культурного об'єднання, мають наці-

ональний характер) та універсально-прецедентні (відомі кожній людині, мають універсальний характер);

3) класифікація прецедентних феноменів за структурно-семантичними особливостями: прецедентний текст (літературний / фольклорний твір), прецедентне висловлювання (цитата, прислів'я), прецедентна ситуація, прецедентне ім'я (індивідуальне ім'я, онім, прецедентний образ), прецедентний жанр;

4) класифікація прецедентних феноменів за джерелами походження: теологічні (релігійні образи та події), фольклорні (фольклорні образи, події, сюжети), міфологічні (міфічні образи, події, сюжети), художні (художні твори, образи), суспільно-політичні (лозунги, плакати, політичні особи), наукові (наукові тексти, науковці, наукові події), телевізійні (кінофільми, мультфільми, кіно та мультиплікаційні образи), рекламні (рекламні образи, гасла), пісенні (пісні, пісенні образи та сюжети), цифрові (відомі числа, дати).

Предметом навчання мають стати вербальні та невербальні прецедентні феномени, які мають універсальний та національний характер, різноманітного структурно-семантичного (тексти, висловлювання, ситуації, імена, жанри), а також генеалогічного (теологічні, фольклорні, художні, міфологічні, телевізійні тощо) характеру.

Навчання прецедентних феноменів виконує низку функцій:

– прецедентні феномени уможливають повноцінне спілкування з носіями мови, роблять мовлення виразним, експресивним, дозволяють мовцю продемонструвати свій рівень обізнаності в культурі народу, мову якого вивчає; знання прецедентних феноменів та використання їх у мовленні здійснює долучення до комунікації інофонів;

– вивчення прецедентних феноменів сприяє більш повному розумінню іншомовного мовлення, зокрема висловлень, вжитих у переносному значенні, які містять культурно марковану лексику (з культурним маркером прямого та переносних значень), метафори, алюзії, власні імена видатних особистостей тощо;

– опановуючи прецедентні феномени, студент глибше пізнає культуру, досвід народу, мову якого вивчає, глибше усвідомлює лінгвокультурні розбіжності в іноземній та рідній мові; у студентів формується системне уявлення про інтегрований характер мови та культури, про мовні картини світу;

– вживання та розуміння мовних одиниць, які є референтами прецедентних феноменів, реалізує іміджеву функцію, дозволяє визначити ступінь освіченості та ерудиції інофона та надає можливість долучення до різних соціальних груп;

– прецедентні феномени створюють *пресупозиційну готовність до сприйняття та розуміння тексту*, тобто є певними базовими незаперечними знаннями, на яких ґрунтуються висловлювання, які слугують відправною точкою комунікації, виступаючи певним

макрокогнітивним шаром, яким володіють комуніканти.

Навчання прецедентних феноменів потребує їх добору, який має регулюватися низкою критеріїв. Так, К. Гостра (Гостра, 2021: 166-167) запропонувала такі критерії: *інформативність* (прецедентний феномен культури має пізнавальну та навчальну цінність); *номінативність* (прецедентний феномен називає історичну особу, літературного або міфічного героя, позначає історичне явище, факт, подію, передає культуро-значущу інформацію тощо); *прагматичність* (прецедентний феномен має емоційно-оцінне забарвлення); *уживаність* (прецедентний феномен культури активно використовується сучасними носіями виучуваної мови). Описані критерії є цілком релевантними для добору прецедентних феноменів для навчання німецької мови студентів-германістів. Однак, окрім зазначених вище, вважаємо за доцільне виокремити ще критерій *унікальності* (прецедентні феномени, властиві для німецької культури, увиразнюють її унікальність, підкреслюють неповторність, надають упізнаваності).

Джерелами добору прецедентних феноменів німецької лінгвокультури визначаємо:

- наукові дослідження у галузі лінгвістики, літературознавства, культурології (праці українських та німецьких учених, присвячені дослідженню прецедентності в німецькій мові);

- афоризми відомих діячів німецької науки та культури, які відомі широким масам населення Німеччини;

- усне та писемне мовлення німців (побутове, публіцистичне мовлення, художні твори), висловлення, які містять прецедентні феномени.

Одиницею навчання прецедентних феноменів визначаємо *текст*. Тексти за ступенем прецедентності розділяємо на три групи:

- 1) власне прецедентний текст: текст, який посідає значне місце в культурі та історії народу, відомий усім представникам лінгвокультурної спільноти: до німецьких прецедентних текстів відносимо фольклорні та літературні твори (наприклад, *“Wanderers Nachtlied (Нічна пісня подорожнього)”*, *“Die Wacht am Rhein (Сторожа на Рейні)”*, *“Das Nibelungenlied (Пісня про Нібелунгів)”*; твори відомих діячів науки (А. Шопенгауера *“Aphorismen zur Lebensweisheit (Афоризми життєвої мудрості)”*, Отто Лілієнтала *“Der Vogelflug als Grundlage der Fliegekunst (Польоти птахів як основа мистецтва повітроплавання)”*);

- 2) текст-опис прецедентного феномена (наприклад, опис замку Нойшванштайн, який є візитівкою Баварії):

Schloss Neuschwanstein – Schwangau

Schloss Neuschwanstein wurde von dem bayerischen König Ludwig II. seit 1869 errichtet und nie vollendet. Sein Schloss war für ihn Denkmal der Kultur und des

Königtums des Mittelalters, die er verehrte und nachvollziehen wollte. Erbaut und ausgestattet in mittelalterlichen Formen, aber mit damals modernster Technik, ist es das berühmteste Bauwerk des Historismus und der Inbegriff des deutschen Idealismus (джерело: <https://www.schloesser.bayern.de/deutsch/schloss/objekte/neuschw.htm>).

- 3) текст, який містить прецедентні феномени, є мотиватором прецедентності, (розкриває фактуальний, емоційний, морально-етичний, аксіологічний потенціал прецедентного феномена: імені відомої особистості сучасності (наприклад, *співачу Dieter Günther Bohlen, Bill Kaulitz, футболісту Nadine Angerer, Karim David Adeyemi, письменники Paul Maar, Cornelia Funke*), імені історичної особи (священник, ініціатор Реформації, перекладач Нового Заповіту на німецьку мову Мартін Лютер, король Пруссії Фрідріх II, державний та політичний діяч Отто фон Бісмарк, перший президент Веймарської республіки Фрідріх Еберт.), імені фольклорного (*Rattenfänger von Hameln, Till Eulenspiegel, Hänsel und Gretel, Faust*) чи літературного (*Max und Moritz, Klein Zaches genannt Zinnober, Werther, Wallenstein, Tante Jolesch*) героя, релігійного (*Heilige drei Könige, Martin von Tours*) чи міфічного (*Alp, Loreley, Fänggen, Schrat*) образу; події (*Öffnung des Eisernen Vorhangs, Fall der Berliner Mauer*), прислів'я (*Nur die Harten kommen in den Garten*), цитати (*Was mich nicht umbringt, macht mich stärker. – Friedrich Nietzsche*), феномени, явища сучасності (німецький рок-гурт *Tokio Hotel*, кулінарне шоу *Das perfekte Dinner*, радіостанція та телеканал *Deutsche Welle*) невербального образу (жест *“ніднятий догори великий палець”* можна сприймати як число 1, його використовують при лічбі; махання рукою перед обличчям – категорична незгода із співрозмовником); з одного боку, у тексті розкривається семантичне поле прецедентного феномена, а з іншого, прецедентний феномен надає належної експресії та семантики тексту); прецедентні феномени можуть

використовуватися у тексті як у прямому значенні, так і в переносному – у вигляді алюзій.

Приклад тексту, який містить прецедентні феномени: FERNSEHEN MACHT NICHT SATT (<https://canspeak.de/wp-content/uploads/2018/02/LESEN-B2.pdf>).

Зупинимося на розробці технології навчання читання останнього типу текстів, які містять прецедентні феномени. В основу навчання покладемо класичну триетапну модель – дотекстовий етап, текстовий етап та післятекстовий етап.

Дотекстовий етап. На цьому етапі відбувається введення у проблемну галузь та зняття труднощів під час читання, формування пресупозиційної готовності до сприйняття та розуміння тексту. В аспекті навчання прецедентних феноменів на дотекстовому етапі вважаємо за доцільне сформулювати (доповнити, розширити) знання про прецедентний феномен за допомогою окремих, додаткових мікро-текстів, у процесі обговорення, обміну інформацією між студентами, самостійного опрацювання додаткових джерел. На дотекстовому етапі пропонуємо здійснити експлікацію прецедентних феноменів з метою більш повного і точного розуміння змісту та сенсу тексту. Відповідно, чим більше студенти отримують інформації про прецедентний феномен, тим легшим буде сприйняття тексту під час його читання.

Завдання 1. Мета: введення у предметну галузь, формування / доповнення, удосконалення знань про прецедентний феномен; формування пресупозиційної готовності до розуміння тексту, умінь прогнозування змісту тексту.

Інструкція: *Lesen Sie die hervorgehobenen Wörter im Text. Erklären Sie, was Sie über "französischen Ratte Ratatouille, Clemens Wilmenrod, 15minütigen Sendung "Clemens Wilmenrod bittet zu Tisch", Nordwestdeutscher Rundfunk, Westdeutscher Rundfunk, Sendung "Was die Großmutter noch wusste", Südwestdeutschen Rundfunk, der Deutsche Fernsehpreis" Das perfekte Dinner" wissen.*

Bilden Sie basierend auf diesen Wörtern assoziative Gruppen – vermuten Sie, worum es im Text geht.

Завдання 2 А. Мета: зняття труднощів, викликаних прецедентним феноменом, формування пресупозиційна готовність.

Інструкція: *Lesen Sie die angegebenen Mikrotex te (über Präzedenzphänomene). Beantworten Sie die Fragen nach den Texten.*

А. Clemens Wilmenrod: Der erste deutsche Fernseh-Koch und der Erfinder des Toast Hawaii. Bereits am 20. Februar 1953, nur zwei Monate nach dem offiziellen Start eines regelmäßigen Programms im Deutschen Fernsehen, flimmerte die erste deutsche Koch-Show über den Bildschirm. Es war die fünfzehnminütige Sen-

dung "Clemens Wilmenrod bittet zu Tisch", in der Fernsehkoch Wilmenrod (1906-1967) sich und seine Rezepte präsentierte. Er gilt als Erfinder des "Toast Hawaii", der "gefüllten Erdbeere" und des "Arabischen Reiterfleisches", schrieb 5 Kochbücher und zeigte in 11 Jahren und 185 Koch-Shows hunderte von Gerichten im Fernsehen. Ganze Generationen von Fernsehköchen hat er maßgeblich beeinflusst, bis zum heutigen Tag! (<https://www.amazon.com/Clemens-Wilmenrod-deutsche-Fernseh-Koch-Erfinder/dp/3757807731>).

– *Welchen Beitrag hat Clement Wilmenrod zur Entwicklung von Kochshows in Deutschland geleistet?*

– *Was kann Ihrer Meinung nach das Bild von Clement Wilmenrod symbolisieren?*

В. Der Nordwestdeutsche Rundfunk (NWDR) war eine deutsche öffentlich-rechtliche Rundfunkanstalt mit Sitz in Hamburg. Sie war für die Versorgung mit Rundfunkprogrammen in den Ländern Hamburg, Niedersachsen, Schleswig-Holstein und Nordrhein-Westfalen zuständig. Auch in West-Berlin sendete der NWDR aus dem eigenen Studio bzw. Funkhaus, bis Ende 1953 der Sender Freies Berlin gegründet wurde (dessen Sendestart am 1. Juni 1954 war). Der NWDR bestand bis zum Jahreswechsel 1955/56, als die beiden selbständigen Rundfunkanstalten NDR und WDR gegründet wurden (https://de.wikipedia.org/wiki/Nordwestdeutscher_Rundfunk).

– *Wo hatte das Radioprogramm des Nordwestdeutschen Rundfunks seinen Sitz und in welche Länder wurde es ausgestrahlt?*

– *Seit wann und warum existiert Nordwestdeutscher Rundfunk nicht mehr?*

С. Das perfekte Dinner ist eine deutsche Kochshow, die für den Fernsehsender durch VOX, einen deutschsprachigen Privatsender der RTL Group mit Sitz in Köln, produziert wird. Die Erstausstrahlung der ersten Folge von "Das perfekte Dinner" erfolgte nach einer zweiwöchigen Pilotphase, welche bereits im November 2005 gesendet wurde und bis heute populär ist. Von Montag bis Freitag wird im Vorabendprogramm ein Zusammenschnitt jeweils eines Tages gezeigt, an dem einer der Kandidaten beim Einkaufen, Dekorieren des Tisches, beim Kochen, beim Empfang der zu Beginn der Woche unbekannten Gäste sowie der Verlauf des Dinners gezeigt werden.

– *Was zeichnet die Kochshow "Das perfekte Dinner" aus?*

Завдання 2 Б. Мета: зняття труднощів, викликаних прецедентним феноменом, формування пресупозиційна готовність.

Інструкція: *Sehen Sie sich den Trailer zu Ratatouille an. https://www.youtube.com/watch?v=qQ-T8YS7nek&ab_channel=movieblogdems. Beantworten Sie nach dem Anschauen die Fragen:*

– *Von wessen Abenteuern handelt es in der Computeranimation?*

– Welche Probleme hatte die kochbegabte Wanderratte Remy?

– Wer hat Remy geholfen, seinen Traum zu verwirklichen?

Текстовий етап. На текстовому етапі відбувається постановка комунікативного завдання та власне читання тексту. На зазначеному етапі необхідно формувати у студентів уміння розуміння змісту та інтерпретації сенсу тексту через призму прецедентних феноменів.

Завдання 3. Мета: формування уміння сприйняття та розуміння змісту / сенсу окремих фрагментів та тексту в цілому.

Інструкція. *Lesen Sie den Text, beachten Sie die hervorgehobenen Wörter:*

FERNSEHEN MACHT NICHT SATT

Im Wohnzimmer in der Fernsehröhre brutzelt und blubbert es. Die Backröhre in der Küche ist kalt. Es wird mehr im Fernsehen gekocht als zu Hause, liegt die Vermutung nahe. Fast jeder Sender hat mittlerweile eine eigene Kochshow. Die Quoten für die Sendungen steigen. Und auch das Kino kocht – zumindest mit einer **französischen Ratte (Ratatouille)** ist ein US-amerikanischer Computeranimationsfilm aus dem Jahr 2007). Kochen ist heute nicht mehr ohne mediale Vermarktung und Popstars in der Küche vorstellbar.

Das Thema Kochen entdeckte das Fernsehen rechtzeitig. Der erste deutsche Fernsehkoch war **Clemens Wilmenrod**. Von 1953 bis 1964 kochte er in seiner **15minütigen Sendung “Clemens Wilmenrod bittet zu Tisch”** beim **Nordwestdeutschen Rundfunk** beziehungsweise **Westdeutschen Rundfunk**. Schon damals entdeckte die Lebensmittelindustrie das Werbepotenzial einer solchen Kochkoryphäe. Ende der 1950er Jahre wurde das Gesicht des Fernsehkochs auf einer Fischdose abgebildet. Dafür bekam er ein ordentliches Honorar. Gleichzeitig tadelte ihn der WDR. Dass Fernsehköche zu Werbezwecken Extraentgelte kassieren, war damals noch verpönt. Heute stört sich daran keiner mehr. Jeder Fernsehkoch vermarktet seine Kochbücher. Eine große Werbeindustrie steht hinter den prominenten Köchen.

Die Kochsendungen funktionieren immer nach dem gleichen Prinzip. Die Zuschauer sind live bei der Zubereitung des Essens dabei. Schließlich war es damals schon spannend, in Muttis oder Omas Küche zu stehen und beim Kochen zuzusehen. Humor ist eine wichtige Zutat bei diesen Kochshows. So darf nie der lockere Spruch zwischendurch fehlen. Der Rest des Sendungskonzeptes variiert dann nur noch leicht. Die Tradition der Großmutter ist aber auch bei den Kochsendungen nicht wegzudenken. **“Was die Großmutter noch wusste”** ist die am längsten laufende Sendung. Seit 1982 ist sie beim **Südwestdeutschen Rundfunk** zu sehen. Bei den Dinner-Shows, wie **“Das perfekte**

Dinner” geht es gar nicht mehr vordergründig ums Essen. Statt nur einen neugierigen Blick in die Küche eines fremden Kochs zu werfen, schaut man dort auch ins Schlaf- Ess- und Arbeitszimmer. Mit diesem zwischenmenschlichen Fokus sind die Dinner-Shows keine wirkliche Kochshow, aber liefern einen enormen Zuschauerrekord. Und das reicht, um beim **Deutschen Fernsehpreis** in der neu geschaffenen Rubrik “Die beste Kochshow” zu gewinnen.

Die Küchenchefs im Fernsehen werden zu Popstars. Fanclubs finden sich zusammen, Küchenutensilien werden mit dem Kopf des Kochs oder dem Logo der Sendung verziert und erfolgreich verkauft. Den Erfolg könnten die neuen Kochprofis erreichen, da sie in gewisser Weise die Vorbildfunktion von Mutter und Großmutter ersetzen. Wer kochen kann, bei dem ist man gut versorgt, der hat Autorität und kann wirtschaften. Diese Mutter-Rolle nehmen jedoch im Fernsehen vor allem männliche Fernsehköche ein. Wobei nur zu begrüßen ist, dass die Männerwelt das Kochen entdeckt. Jedoch wird es wohl eher an der weiblichen Zielgruppe liegen, die, wenn sie mal nicht auf das Rezept achtet, nicht umschalten, sondern sich am Koch erfreuen soll.

Von Cornelia Krause Leo (gekürzt). <https://canspeak.de/wp-content/uploads/2018/02/LESEN-B2.pdf>

Післятекстовий етап. На післятекстовому етапі традиційно відбувається перевірка розуміння змісту / сенсу тексту в цілому та його фрагментів; обговорення змісту прочитаного та смислової переробка інформації тексту. В контексті нашого предмета дослідження на цьому етапі здійснюється перевірка розуміння змісту та сенсу прочитаного, модальності тексту в цілому через призму семантизації прецедентних феноменів, експлікація емоційного, морально-етичного, аксіологічного аспектів прецедентного феномена, аналіз ситуації, події, твору, репрезентовані в тексті у вигляді алюзії.

Завдання 4. Мета перевірка розуміння окремих фрагментів тексту, пов'язаних із семантизацією прецедентних феноменів.

Інструкція: *Wählen Sie die Aussagen aus, die dem Inhalt des Textes entsprechen.*

A. Kochsendungen sind auf deutschen Fernsehschirmen ein seltenes Phänomen.

B. Die erste Kochsendung im deutschen Fernsehen wurde von Clemens Wilmenrod moderiert.

C. Die Sendung “Clemens Wilmenrod bittet zu Tisch” wurde in folgenden Ländern gezeigt: Hamburg, Niedersachsen, Schleswig-Holstein.

D. Die Kochshow “Das perfekte Dinner” ist auf dem deutschen Sender VOX zu sehen.

E. Die Kochshow “Das perfekte Dinner” widmet sich ausschließlich dem Kochen.

F. Der Deutsche Fernsehpreis wird den Kochsendungen nicht verliehen.

Завдання 5. Мета: перевірка рівня досягнення поставленої перед читанням комунікативної мети (тобто перевірка рівня сприйняття та розуміння змісту / сенсу окремих фрагментів та тексту в цілому).

Інструкція: *Geben Sie ausführliche Antworten auf die Fragen:*

Wie hat sich das Thema Kochen im deutschen Fernsehen entwickelt?

Von welchen Kochsendungen geht die Rede im Text? Was haben Sie über diese Kochshows erfahren?

Завдання 6. Мета: формування умінь експлікації емоційного, морально-етичного, аксіологічного аспектів прецедентного феномена, аналізу ситуації, події, твору, репрезентовані в тексті у вигляді алюзії; удосконалення умінь усного мовлення.

Інструкція: *Besprechung einzelner Themen.*

Wie beurteilt der Autor Ihrer Meinung nach Kochsendungen im Allgemeinen, wenn er die Figur der französischen Ratte Ratatouille erwähnt? Begründen Sie Ihre Meinung.

Was meinen Sie davon, dass im Text das Bild "Großmutter" (Großmutter's Küche, Großmutter's Traditionen, die Sendung "Was wusste Oma") verwendet wurde? Was symbolisiert dieses Bild für Sie persönlich?

Продемонстровані завдання інтегруються в систему роботи над текстом у процесі навчання читання, сприяють більш глибокому розумінню тексту, розумінню культури та побуту німців, сприяють розвитку лінгвосоціокультурної компетентності студентів-германістів.

Підсумовуючи сказане вище, можемо зробити **висновок**, що володіння прецедентними феноменами складає основу міжкультурного спілкування, уможливорює комунікацію з носіями мови. Прецедентні феномени роблять мовлення виразним, експресивним, дозволяють мовцю продемонструвати свій рівень обізнаності в культурі. Прецедентні феномени класифіковано за чотирма параметрами (за вербалізацією, "за зовнішнім масштабом", за структурно-семантичними особливостями, за джерелами походження). Обґрунтовано, що критеріями їх добору є інформативність, номінативність, прагматичність, уживаність, унікальність; а джерелами – наукові дослідження у галузі лінгвістики, афоризми, цитати відомих діячів, усне та писемне мовлення німців. Здійснено класифікацію текстів, які містять прецедентні феномени (власне прецедентні тексти, тексти-описи прецедентного феномена, тексти, які містять прецедентні феномени). Навчання прецедентних феноменів у процесі читання здійснюється на дотекстовому, текстовому та післятекстовому етапах.

Перспективою подальших досліджень вважаємо здійснення добору прецедентних феноменів для навчання німецької мови в аспекті рівневого підходу, розробка технологій навчання прецедентних феноменів у усіх видах мовленнєвої діяльності.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Буднік, А. О. (2010). *Формування дискурсних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів* [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Анжела Олександрівна Буднік; наук. кер. Ж. Д. Горіна; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". Одеса, 2010. 270.
- Гладка, В. А. (2018). *Прецедентні феномени як мотиватори не-офразеологізмів сучасної французької мови*.
- Гостра, К. В. *Методика роботи з прецедентними феноменами культури під час навчання російської мови в основній школі* : дис. докт. філософії: спец. 014 – Середня освіта (Іноземні мови). Кривий Ріг. 322.
- Кінджибала, О. С. (2021). Корейськомовна лінгвосоціокультурна компетентність у говорінні. In *The XIV International Science Conference "Theoretical and practical foundations of science", December 20–22, 2021, Rome, Italy*. 170.
- Корольова, В. В. (2012). Прецедентні феномени в мові сучасної поезії. *Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Сер.: Філологічна*, (29), 8–10.
- Краснопольський, В. Е., & Тишакова, Л. Т. (2020). Формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій.
- Лазарева, К. В. (2024). Методи організації інтегрованого розвитку лінгвосоціокультурної компетентності та компетентності в говорінні. *Відповідальний редактор—канд. пед. наук, доц. Смолина С. В. Редакційна колегія: канд. пед. наук, доц. Стеченко Т. О., докт. філол. наук, проф. Жила С. О., канд. пед. наук, доц. Грицик Н. В., канд. філос. наук, доц. Каранда М. В., канд. філос. наук, доц. Пуліна В. І., докт. філос. наук, проф. Столяр М. Б.*, 89.
- Мельниченко, Г. В., & Гунченко, А. П. (2023). Використання прецедентних феноменів культури у розвитку лінгвокраїнознавчої компетенції майбутніх учителів англійської мови і літератури. In *The VII International Scientific and Practical Conference "Problematic questions of science and problems of development", October 30–November 01, 2023, Berlin, Germany*. 210.
- Піддубцева, О., & Семак, Л. (2024). Аналіз освітньо-нормативних вимог до формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх аграріїв. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія "Педагогіка. Психологія"*, 1, 134–140.
- Свиридюк, В. (2023). Система вправ і завдань для формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови. *Іноземні мови*, 2, 20–30.
- Селіванова, О. *Сучасна лінгвістика : Термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.
- Сем'ян, Н. В. (2019). Формування у майбутніх філологів англомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору: дис.... канд. пед. наук: 13.00.02/ Київський нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ. 234.
- Черниш, В., Ніколаєва, С. (2023). Зміст навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованого усномовленнєвого спілкування в аспекті міжкультурної комунікації. *Іноземні мови*, 1, 19–28.
- Khrantsova, T. G. (2023). Socio-cultural approach in teaching foreign languages at professional education institutions. In *Professional Identity of Youth in Innovative Region: Problems and Prospect*. 12–14.
- Kočet, T. (2020). *Evaluation der interkulturellen Kompetenz im DaF-Unterricht in der Grundschule. Vergleich zweier Instrumente des Europarats* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- Wang, M. (2023). *Die Förderung interkultureller kommunikativer Kompetenz im aufgabenorientierten Deutschunterricht mit chinesischen Studierenden: Modelle und Herausforderungen*. JB Metzler.

REFERENCES

- Budnik, A. O. (2010). *Formuvannya dyskursnykh umin' studentiv filolohichnykh spetsial'nostey zasobamy natsional'no-pretседentnykh tekstiv* [Tekst] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Anzhela Oleksandrivna Budnik; nauk. ker. ZH. D. Horina; DZ "Pivdenoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushyns'koho". Odesa, 2010. 270.
- Hladka, V. A. (2018). *Pretседentni fenomeny yak motyvatory neofrazeologizmiv suchasnoyi frantsuz'koyi movy*.
- Hostra, K. V. (2021). *Metodyka roboty z pretседentnymy fenomenamy kul'tury pid chas navchannya rosiys'koyi movy v osnovniy shkoli* : dys. dokt. filosofiyi: spets. 014 – Serednya osvita (Inozemni movy). Kryvyi Rih, 2021. 322.
- Kindzhybala, O. S. (2021). Koreys'komovna linhvosiokul'turna kompetentist' u hovorinni. In The XIV International Science Conference "Theoretical and practical foundations of science", December 20–22, 2021, Rome, Italy. 170.
- Korol'ova, V. V. (2012). Pretседentni fenomeny v movi suchasnoyi poeziyi. *Naukovi zapysky [Natsional'noho universytetu Ostroz'ka akademiya]*. Ser.: *Filolohichna*, 29, 8–10.
- Krasnopol's'kyy, V. E., & Tyshakova, L. T. (2020). *Formuvannya linhvosiokul'turnoyi kompetentsiyi pid chas vyvchennya inozemnoyi movy z vykorystannyam vebtehnolohiy*.
- Lazareva, K. V. (2024). *Metody orhanizatsiyi intehrovanoho rozvytku linhvosiokul'turnoyi kompetentnosti ta kompetentnosti v hovorinni*. Vidpovidal'nyy redaktor–kand. ped. nauk, dots. Smolina S. V. Redaktsiyna kolehiya: kand. ped. nauk, dots. Stechenko T. O., dokt. filol. nauk, prof. Zhyla S. O., kand. ped. nauk, dots. Hrytsyk N. V., kand. filos. nauk, dots. Karanda M. V., kand. filos. nauk, dots. Pulina V. I., dokt. filos. nauk, prof. Stolyar M. B., 89.
- Mel'nychenko, H. V., & Hunchenko, A. P. (2023). *Vykorystannya pretседentnykh fenomeniv kul'tury u rozvytku linhvokrayinoznavchoyi kompetentsiyi maybutnikh uchyteliv anhliys'koyi movy i literatury*. In *The VII International Scientific and Practical Conference "Problematic questions of science and problems of development"*, October 30–November 01, 2023, Berlin, Germany. 210.
- Piddubtseva, O., & Semak, L. (2024). Analiz osviti o-normatyvnykh vymoh do formuvannya linhvosiokul'turnoyi kompetentnosti u maybutnikh ahrariyiv. *Naukovyy visnyk Vinnyts'koyi akademiyi bezperervnoyi osvity. Seriya "Pedahohika. Psykholohiya"*, 1, 134–140.
- Svyrydyuk, V. P. (2023). Systema vprav i zavdan' dlya formuvannya mizhkul'turnoyi inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti maybutnikh vykladachiv nimets'koyi movy. *Inozemni movy*, 2, 20–30.
- Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka : Terminolohichna entsyklopediya*. Poltava: Dovkillya-K. 716.
- Sem'yan, N. V. (2019). *Formuvannya u maybutnikh filolohiv anhlovnoyi linhvosiokul'turnoyi kompetentnosti v chytanni zasobamy poetichnoho tvoriv* : dys.... kand. ped. nauk: 13.00.02/ Kyivskyy nats. un-t imeni T. Shevchenka. Kyiv. 234.
- Chernysh, V. V., Nikolayeva, S. Yu. (2023). Zmist navchannya maybutnikh uchyteliv anhliys'koyi movy profesiyno oriyentovanoho usnomovlenniyevoho spilkuвання v aspekti mizhkul'turnoyi komunikatsiyi. *Inozemni movy*, 1, 19–28.
- Khramtsova, T. G. (2023). Socio-cultural approach in teaching foreign languages at professional education institutions. In *Professional Identity of Youth in Innovative Region: Problems and Prospect*. 12–14.
- Kočet, T. (2020). *Evaluation der interkulturellen Kompetenz im DaF-Unterricht in der Grundschule*. Vergleich zweier Instrumente des Europarats (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- Wang, M. (2023). Die Förderung interkultureller kommunikativer Kompetenz im aufgabenorientierten Deutschunterricht mit chinesischen Studierenden: Modelle und Herausforderungen. JB Metzler.

Отримано 04.11.2024 р.